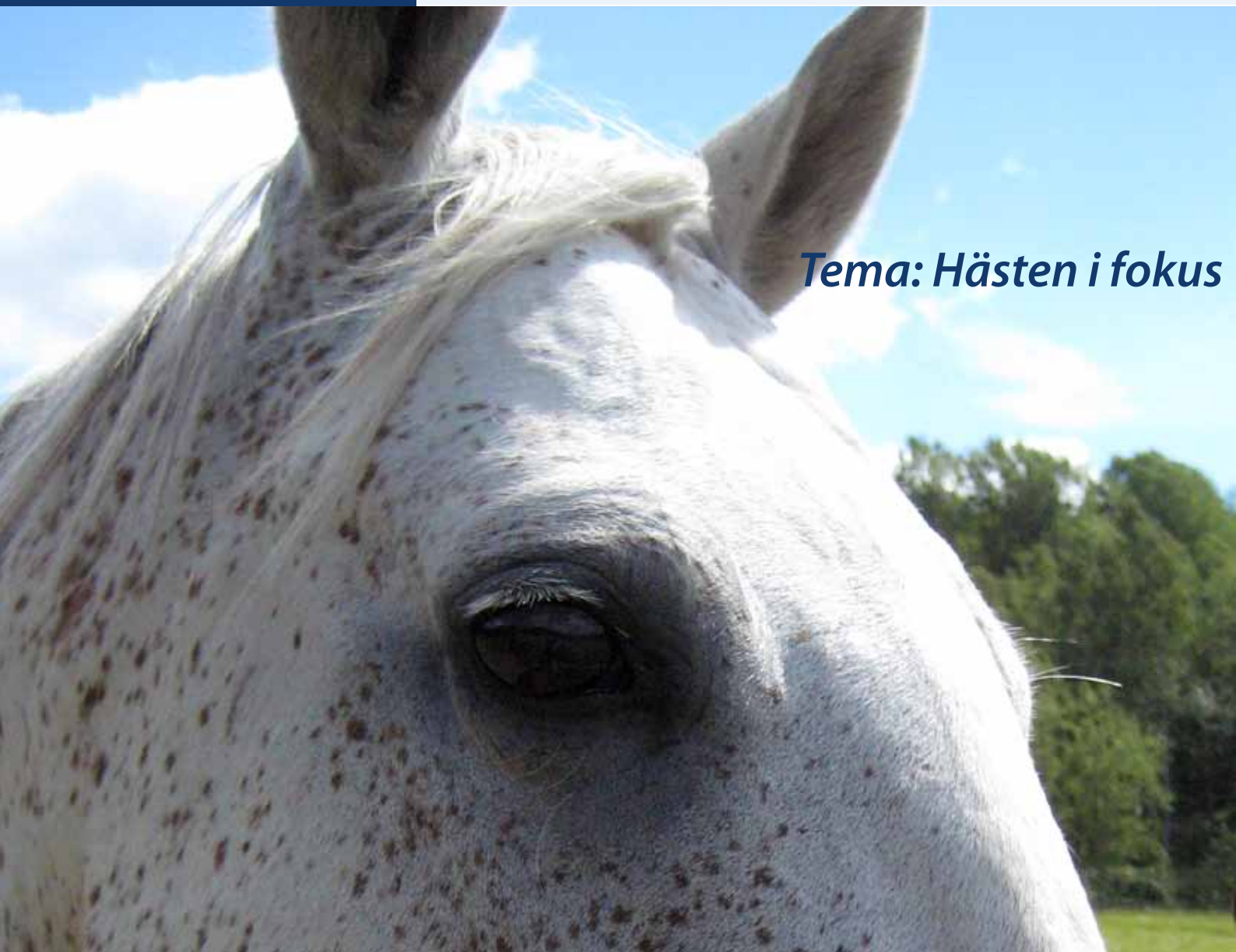

Länsstyrelsen
Stockholm

Nr 1 – mars 2014

Landsbygd i Centrum

Tema: Hästen i fokus

Foto: Karin Joelsson

Länsstyrelsen i Stockholms län
Hantverkargatan 29
Box 22067
104 22 Stockholm

Tfn: 08-785 40 00 (vxl)
Fax: 08-785 40 01
Besök oss gärna på
www.lansstyrelsen.se/stockholm

Redaktion: Hanna Williamsson, Mette
Kjöbek Petersen, Ylva Berry,
Ulrika Geber (ansvarig utgivare)

Tryckeri: Lenanders Grafiska

I detta nummer kan du bland annat läsa om:

Med drömmen om en häst som företagsidé

Hästnäringen utvecklas

Hästgödsel –både problem och resurs

Hästen i hagen

Så lyckas du med din SAM-ansökan

Extra många annonser med kompetensutveckling

Lantbruksledaren

In i det sista av 2013 fattade vi beslut om stöd i landsbygdsprogrammet för 2007 till 2013. Nu arbetar vi för högtryck med ansökningar om utbetalning för beslutade stöd och förbereder oss inför ännu en omgång SAM-ansökningar. Parallellt med detta arbetar vi med förberedelser inför nya Landsbygdsprogrammet 2014 till 2020.

Det blir en stor utmaning att hinna med den stora mängden ansökningar om utbetalning inom företags- och projektstöden samt miljöinvesteringarna. Alla ska hinnas med före mitten av 2015. Vi genomför flera åtgärder för att klara av detta. Förutom fler handläggare satsar vi också på bättre kommunikation med de som söker. Att ansökningarna är kompletta när de kommer till Länsstyrelsen är absolut den största potentialen att öka flödet av utbetalningar. Vi har under februari genomfört två tillfällen med öppet hus där vi berättat om vad som krävs för en komplett ansökan om utbetalning. Om det finns intresse kan vi genomföra flera sådana. Vi har också infört mottagning av ansökningar på tisdagmorgnar där du kan lämna din ansökan direkt till en handläggare, se annons på sista sidan.

Redan i förra numret av Landsbygd i Centrum började vi knyta ihop säcken för Landsbygdsprogrammet 2007 till 2013. Det kommer vi att fortsätta med under hela 2014 och presentera vad som gjorts utifrån olika vinklar. Denna gång lyfter vi fram hästnäringen. I länet finns uppskattningsvis 45 000

hästar och drygt 1 100 företag som helt eller delvis lever på sitt hästföretagande. Vi visar exempel på hur hästföretagandet kan se ut i Stockholms län och hur det bidrar till utvecklingen av landsbygden på olika sätt. Det kan vara att skapa arbetstillfällen och aktiviteter för ungdomar eller ett sätt att hålla betesmarkerna och landskapet öppet när antalet nötboskap minskar. Många stöd har gått till hästföretagande och vi ser att företagandet utvecklats under perioden.

I skrivande stund pågår ännu de politiska diskussionerna om Landsbygdsprogram för 2014 till 2020. Det innebär att vi väntar på besked om såväl vilka åtgärder som ska ingå i programmet som fördelning av budgeten till de olika åtgärderna. Det vi vet är att det främst är investeringar inom jordbruk och trädgård samt investeringar i bredband som kommer att starta under 2014.

Länen ska skriva handlingsplaner med regionala prioriteringar för Landsbygds- och Fiskeriprogrammet. Den 29 januari hade vi ett partnerskapsmöte med inbjudna representanter för exempelvis LRF, skärgården och landsbygdskommunerna. Nu arbetar vi vidare i mindre grupper för att ta fram konkreta förslag till prioriteringar och kriterier för hur ansökningar ska bedömas. Information kommer att läggas ut på hemsidan kontinuerligt.

Ulrika Geber

Lantbruksdirektör

Om Landsbygd i Centrum

Tidningen Landsbygd i Centrum ges ut av enheten för lantbruksfrågor på Länsstyrelsen i Stockholms län. Den vänder sig till lantbrukare och andra företagare på landsbygden i länet. Detta är det första av tre nummer som kommer att ges ut under 2014. Varje nummer innehåller temaartiklar, information om stöd till landsbygden och annonser med olika typer av kompetensutveckling.

Foto: Karin Joelsson

Prenumerera på Landsbygd i Centrum!

Du som inte håller tidningen i din hand, utan läser den på din datorskärm, vet att tidningen också finns som elektroniskt nyhetsbrev. En prenumeration på det elektroniska nyhetsbrevet tecknar du enkelt genom att uppge din e-postadress på vår webbsida, www.lansstyrelsen.se/stockholm/lic. Då får du, förutom tidningen, också nyheter och inbjudningar till kompetensutveckling. Glöm inte att teckna ny prenumeration om du byter e-postadress!

Om du vill ha nästa nummer i din brevlåda istället eller vill avsäga dig pappertidningen kan du skicka ett e-postmeddelande till oss:

lantbruk.stockholm@lansstyrelsen.se.

Nästa nummer av Landsbygd i Centrum kommer i brevlådorna den 21 maj och som elektroniskt nyhetsbrev den 16 maj.

Med drömmen om en häst som företagsidé

Det är en mulen men ändå isande kall dag i slutet av januari. Aud Rendahl har just mockat färdigt i stallet när Landsbygd i Centrum besöker Karlshems gård på Färingsö. Där driver hon ridlägerverksamhet, ridutbildning och uthyrning med ett femtiotal hästar, mest ponnyer. Vi ska prata hästföretagande, men börjar med foto-grafering av Aud tillsammans med det senaste nyförvärvet – en stor, vacker Holsteinervallack.

Brinnande hästintresse

Aud är född och uppvuxen i en förort till Stockholm och har alltid haft ett brinnande hästintresse. Hon är utbildad psykolog men, säger hon själv, mest för att utbildningen gick att kombinera med de två hästarna hon hade då. Ridlärarutbildningen på Strömsholm har hon gått senare. 1985 köpte hon gården Karlshem som omfattar 12 ha åker och betesmarker, ett antal hus och ett stall. Det var ekonomiskt slitigt i början, men i slutet av 80-talet kunde man få bra ersättning för att rida in hästar som sedan kunde säljas. Idag kan Aud leva på ridlägerverksamheten men jobbar en del nattpass på ett hem för autister för att kunna utveckla och investera mer i verksamheten med en deltidsanställd snickare. Just idag har Aud tagit steget att leja bort bokföringen till en revisor. Hon gillar inte riktigt tanken att tappa kontrollen över företaget, men inser att hon behöver mer tid för annat.

Lägger hela sommarlovet

Det syns att det pågår full verksamhet med ett ganska nytt ridhus, uteboxar och lagerlokaler som håller på att färdigställas. Under sommaren har Aud sex anställda – två ridlärare, två stallskötare, en fritidsledare och en köksansvarig. Ridlägren pågår hela sommaren och det brukar bli mellan nio och tio läger under hela sommarlovet med cirka 30 deltagare på varje.

Foto: Ellen Brunés

Foto: Ulrika Geber

Aud Rendahl och hästen Kalle

Företagsidén bygger på Auds egna erfarenheter från Lunnebackens ridläger i barndomen.

– Det var så himla roligt! Jag vill erbjuda något liknande fast ännu bättre. Jag utvecklar nya saker varje sommar - hästbad, en ny terrängbana, eller att vi använder filmning i ridundervisningen, berättar Aud.

En röd tråd som löper genom hela verksamheten är att det ska vara så likt att ha en egen ponny som möjligt, eftersom det är många flickors dröm. Under terminerna driver Aud ett utbildningsprogram med just den inriktningen som hon själv har utvecklat.

– Programmet innehåller allt du behöver kunna för att ha en egen häst men inte får lära dig på vanliga ridskolektioner, berättar hon. Grupperna är små och varje elev har en egen tilldelad häst med ridning två till tre kvällar i veckan. Förutom att förstå vilket jobb det är att ta hand om en häst innehåller utbildningen sådant som att lasta en häst, utfodra rätt, lägga upp en träningsplan och att hantera hästen på ett säkert sätt i olika situationer. Deltagarna får även tävla med ”sina” hästar om föräldrar eller andra ställer upp med transporten. Programmet är ettårigt, men många går två år.

Året-runt-verksamhet

Det är mycket med 50 hästar men det behövs under sommarens lägerveckor. Några hästar är yngre och kan inte gå så hårt, andra är äldre. Alla behöver de vila ibland. Under vintern hyrs omkring 30 av hästarna ut, nästan uteslutande till privatryttare som vill prova på hur det är att ha en egen häst.

Det stora lyftet i företaget kom för tre år sedan med investeringen i ett ridhus med stöd ur Landsbygdsprogrammet.

– Jag gick från främst en sommarverksamhet till en året-runt-verksamhet. Det var verkligen en dröm som

gick i uppfyllelse, säger Aud. Hon har många idéer om att ytterligare utveckla verksamheten, men tiden räcker inte till. Det nya stora ridhuset skapar nya möjligheter, särskilt som det har en stor del som fortfarande är outnyttjad. Här ryms flera olika verksamheter och Aud önskar helst att ytterligare en företagare valde att förlägga sin verksamhet till gården. På så sätt skulle bostads- och ekonomibyggnader kunna utnyttjas mer effektivt och man kunde dela på vissa tjänster.

– Det kan vara ridutbildningar med lite annan inriktning än min eller andra djurslag. Handikappridning skulle kunna vara ett exempel, menar Aud. Själv är hon intresserad av grön omsorg och har gått en ettårig kurs i ämnet genom LRF.

Foto: Cecilia Norén

Nattligt bete

Hästarna går på naturbetesmark på nätterna hela sommaren och det är en utmaning att låta dem beta där utan att de får för mycket hull och fång som följd. Aud suckar och berättar att hon nu också läst

forskningsrön som säger att hästar med begränsad betestid kompenserar detta med att äta snabbare. Hon ser hästen som ett viktigt betesdjur och oroar sig över hur det öppna landskapet på Ekerö ska utvecklas i framtiden.

Aud har ett stort kontaktnät med ridlärare över hela Sverige och har tidigare varit aktiv i flera föreningar. Med dem bollar hon idéer och erfarenheter. Hemma är det också en hel del kontakter med grannar och företagare i närheten och man hjälps åt ibland. Till exempel har hon tillsammans med andra drivit frågan om en gemensam ridled på Färingsö. Hon skulle dock önska mer stöd från kommunen.

– ”Vi har bra kontakt med markägarna här på ön, men all jordbruksmark är lera och ridlederna behöver anläggas ordentligt med grus. Jag kan mycket väl tänka mig att göra en sådan investering, men skulle behöva kommunens hjälp att göra långsiktiga överenskommelser med markägarna, säger hon.

Betänksam inför framtiden

Ekerö är Sveriges ridskoletätaste kommun. Om inte kommunikationerna var så dåliga, med Brommaplan som effektiv flaskhals för trafiken, skulle Stockholms befolkningsunderlag räcka och bli över för dem alla. Som det är nu tror Aud att det är mer konkurrens än synergieffekter. Med sina snart 30 års erfarenhet av ridlägverksamhet är hon lite betänksam inför framtiden. Hon tror att ridintresset är på väg att minska.

– Det krävs så mycket tid, träning och tålamod för att man ska bli en bra ryttare. Ungdomarna är inte lika mycket i stallet som förr för att borsta och sköta hästarna. Och de tränar hellre inomhus på gym än rider, säger hon. Det har blivit större skillnad mellan de som "bara" är lektionsryttare och de som har en

Landsbygdsprogrammet har bidragit...

...med ett 60-tal företags- och projektstöd direkt riktade till hästverksamhet i länet under perioden 2007-2013. Av länets totala budget för programmet har 96,7 miljoner kronor varit möjliga för hästföretag att söka och av den potten har nästan en tredjedel, 30,2 miljoner kronor, gått till hästverksamhet. Därutöver har programmet också bidragit med kompetensutveckling, se sidan 18.

Foto: Ulrika Geber

Landsbygdsprogrammet har bidragit till Auds nya ridhus

Foto: Christina Fagergren

egen ponny att träna och tävla med, vilket säkert också bidrar till att många tappar sugen. Det senare ser Aud som en verklig utmaning och en möjlighet till att utveckla sitt företag. Ett annat problem är att det importerats så mycket hästar till Sverige de senaste åren att det inte finns ryttare till dem alla.

Hög kvalitet

– Nu gäller det att hålla så god kvalitet att du behåller dina kunder, säger Aud. Idag skulle hon kanske inte våga göra de stora investeringar hon gjort genom åren.

– Om jag skulle börja idag vore det i liten skala, men med en hög kvalitet. Med fyra stycken väl skolade hästar kan du ha två timmars bra ridundervisning med små grupper. Det motsvarar ett halvtidsjobb ungefär, funderar Aud. På frågan vilken som är hennes styrka som företagare svarar hon såhär:

– Jag är bra på att ta hand om barn, på att lära dem saker och berätta roliga och spännande hästhistorier. Barnen har stor respekt för mig, men på ett bra sätt. Och jag tycker det är roligt att ha kontakten med dem.

På väg till bilen hör jag Aud ropa:

– Å glöm inte att hästen på fotot heter Kalle - efter min gamla ridlärare K-G Svensson.

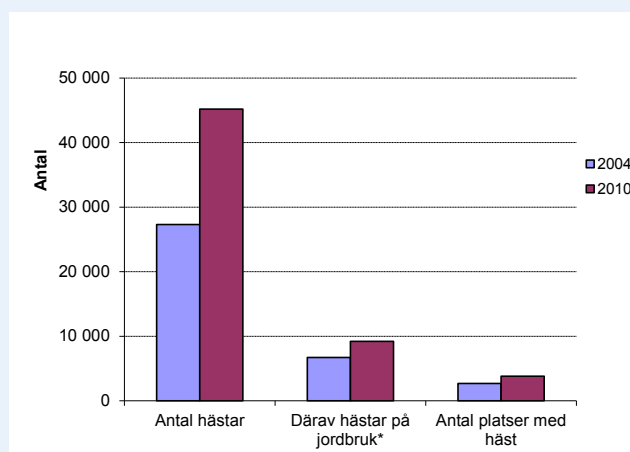
Ulrika Geber

Foto: Ellen Brunes

Hur många hästar finns i länet?

Enligt Jordbruksverkets statistik från 2010 fanns drygt 45 000 hästar i länet fördelat på 3800 hästhållare. För de flesta hästhållare är hästen en hobby, men drygt 30 procent av hästhållarna har hästverksamheten helt eller delvis som yrke.

Hästar och anläggningar med häst i Stockholms län 2004 & 2010. Källa Jordbruksverket.

Hästnäringen utvecklas

Hästföretag har under de senaste åren kommit att bli en viktig del av de gröna näringarna, inte minst i de tätortsnära delarna av landsbygden. Grunden till detta är förstås att antalet hästar ökat kraftigt. Den snabba tillväxten i hästnäringen tycks ha stabiliserats, men efterfrågan på service och nya tjänster kopplat till häst växer. Landsbygd i Centrum har pratat med två företagare som satsat och med den branschorganisation för hästföretagare som just sett dagens ljus.

Kombinerar yrkeskunnande och hästintresse

Specialiserad hästvård är ett exempel på en tjänst som efterfrågas. Ann-Catrin Laitinen driver tillsammans med sambon Mattias Amkéus företaget Karlslundsgårds träning och rehabcenter i norra delen av Sorunda. Ann-Catrin, som tidigare jobbat med rehabilitering av människor, fick sin företagsidé när hennes egen tävlingsponny testade vattenträning efter en skada. Resultatet var fantastiskt, berättar Ann-Catrin, som såg en möjlighet att kombinera sitt yrkeskunnande med sitt stora intresse för hästar. Efter att ha fördjupat sina kunskaper i ämnet föll det sig ganska naturligt att bygga upp verksamheten på hemgården tillsammans med Mattias som lämpligt nog har en bakgrund inom travsporten.

– Jag upplever att många hästar inte får rätt rehabilitering efter en skada. Man tar hästen till veterinären, men när skadan är läkt börjar man köra på som vanligt. Tyvärr återkommer då ofta problemet och man ser ingen annan lösning än att skicka hästen till slakt, förklarar Ann-Catrin.

Vattenträning på Karlslundsgård. Foto Karlslundsgård

Tillbaka till full kapacitet

På Karlslundsgården börjar man istället med att analysera vilken typ av träning och behandling hästen behöver för att stegvis bygga upp sin styrka igen. Ann-Catrin berättar att hon har ett tätt samarbete med veterinär, hästfysioterapeut, hästmassör och hovslagare. Även om många av hästarna är där för att rehabiliteras efter en skada, tar man även emot friska hästar som får lite omväxling i sin ordinarie träning. På gården finns till exempel vattenband där hästarna på ett skonsamt sätt kan träna löpning, vibrationsgolv som mjukar upp stela muskler och solarium där hästen gärna står och njuter efter vattenträningen.

– De hästar som varit hos oss för rehabilitering körs lite försiktigt på våra banor innan vi skickar hem dem. På så sätt ser jag att den rör sig som den ska, förklarar Ann-Catrin.

Ann-Catrin är nu inne på sitt fjärde år som egen företagare och har tillsammans med sitt team hunnit hjälpa 2000 hästar med rehabilitering.

– Vi lägger nog ner alldeles för mycket tid ibland, men det känns verkligen fantastiskt när vi kan hjälpa en häst tillbaka till full kapacitet. Det är värt mycket, menar Ann-Catrin.

Foto: Karlslundsgård

Travträning på Karlslundsgård

En samlad röst för hästföretagarna

Att hästföretag, som Ann-Catrins, är en viktig del av de gröna näringarna menar också LRF som i början av året startat branschorganisationen LRF Häst tillsammans med åtta hästorganisationer. Syftet är att medverka till utveckling av företag och att bevaka och påverka politik och näringslivsfrågor som har betydelse för hästnäringen.

Linda Segerblom är tillförordnad ansvarig för LRF Häst i väntan på att rekryteringen av ordinarie ansvarig blir klar. Hon menar att en hästföretagare till största delen ställs inför samma typer av utmaningar

som andra gör som vill driva företag och leva på landsbygden. Det handlar bland annat om infrastruktur och tillgång till grundläggande service. Sedan finns det områden som är specifika just för hästnäringen och där LRF Häst kommer att kunna företräda hästintresset med en samlad och därför starkare röst.

– Ett sådant område är att arbeta för regel-förenklingar, förklarar Linda. Regler och lagar måste vara enkla, relevanta och tillämpas lika i hela landet. Där behövs förändringar tycker vi. En annan angelägen fråga för hästnäringen är de konflikter som ibland uppstår mellan markägarintresse och allemansrätt när det gäller utnyttjande av ridvägar. Vi menar att kommunerna borde kunna ta ett större ansvar för att försöka hitta lösningar som passar alla.

Att tillgången till fungerande rid- och körvägar eller inomhusanläggningar är otillräcklig upplevs av många som ett hinder för att utveckla hästverksamheten, visar också Jordbruksverkets stora enkätundersökning om hästhållningen i landet från 2010. Drygt hälften av alla hästhållare angav att de saknar någon tjänst eller service som är viktig för deras hästhållning. För de flesta av dem var det just ridvägar och anläggningar som saknades.

Villa med stallet runt knuten

Närhet och tillgänglighet till en professionell rid-anläggning har varit tanken bakom utvecklingen av Runsten Equestrian Village, ett hästnära boende som kommer att börja växa fram under året på Runsten Gård i Haninge kommun. Där driver idag markägaren Christopher MacDermott en av de största privata ridanläggningarna i landet. På anläggningen, Runsten Equestrian, finns ett inackorderingsstall med 60 platser, ridhus och utomhusbanor för olika önskemål och discipliner. Här erbjuds träning och kurser inom hoppning, dressyr, fälttävlan och körning, ofta under ledning av namnkunniga tränare. Här ordnas också tävlingar.

Christopher som under många år rest runt i Europa med sina tävlingshästar berättar att han under dessa resor började fundera över vad som skiljer de duktiga ryttarna från de allra bästa.

– Jag kom fram till att man i princip måste ha ett eget stall om man ska nå riktigt långt som tävlingsryttare, förklarar han. Man måste helt enkelt kunna leva nära hästarna för att få ihop det rent praktiskt, annars tar resandet mellan hem, jobb och stall för mycket tid, förklarar han. Ur den insikten föddes idén om att bygga upp ett litet samhälle runt ridanläggningen.

Runsten gård i Haninge

Miljösmart är målet

Det första spadtaget är inte taget än, men detaljplanen är beslutad och projekteringen i full gång. Här är tanken att det ska byggas och säljas hus ett stenkast från ridanläggningen. När området är fullt utbyggt kommer det även finnas dagis, gymnasieskola, elevbostäder, hotell och restaurang. Christopher berättar att de strävar efter att bygga husen med så miljösmarta lösningar som möjligt. Husen kommer till exempel att värmas upp med hjälp av hästspilling som på så sätt tas tillvara lokalt.

Som byggherre för ett så pass stort projekt är det förstås många frågor som måste lösas. Arbetet med detaljplanen tog fyra år och det blev några rundor fram och tillbaka innan allt föll på plats och planen kunde beslutas.

– Jag vill gärna betona att jag fått mycket stöd och hjälp från Haninge kommun. Jag tror att man lätt kan bli avskräckt från att utveckla en företagsidé när man förstår att det kommer att krävas en massa myndighetskontakter och tillstånd, men min erfarenhet är att myndigheterna varit både tillgängliga och hjälpsamma, avslutar Christopher.

Pia Stålnacke

Läs mer på webben om ...

...LRF häst, www.lrf.se/medlem/foretagande/lrf-hast

... Karlslundsgård Träning & Rehabcenter,
www.karlslundsgard.se

...Runsten Village, www.runsten.com/village

Hästgödsel –både problem och resurs

Hästgödsel som hamnar på fel plats bidrar till ökad övergödning av sjöar, hav och vattendrag men kan också förorena gårdens dricksvatten. Därför finns regler kring hanteringen av hästgödsel. Många hästägare upplever det som ett bekymmer att få till en bra hantering av gödseln ur både hälso- och miljösynpunkt. På rätt plats kan dock hästgödsel istället bli en resurs i företaget, något som flera företagare i länet drar nytta av.

Håll koll på gödseln

– Det är viktigt att växtnäringen från gödseln inte läcker ut i den närliggande miljön, säger Cecilia Norén som arbetar med växtnäringsfrågor på Länsstyrelsen. Det handlar främst om att man förvarar gödsel på ett tätt underlag så att det inte kan rinna av till mark eller vatten.

– Har man många hästar måste man till exempel ha en gödselplatta och har man lite färre djur kan det räcka med en container. Har man en eller två hästar och inte får ihop så mycket gödsel per år kan det räcka med en tät presenning där inget gödselvatten rinner över kanterna. Kolla med kommunen som är din tillsynsmyndighet, säger Cecilia.

Har man inte själv möjlighet att ta hand om gödseln och sprida på sina åkrar får man se till att hästgödseln tas omhand enligt reglerna någon annanstans. Kanske finns det någon gård i närheten som mot ersättning har möjlighet att ta emot den? Då är det bra att skriva ett kontrakt som visar vad som skickas iväg och vart.

Gödseln i hagen

– Det är också viktigt att fundera över vad som händer med gödseln när hästarna går ute, säger Cecilia. I hagar eller rastfällor blir det ofta mycket upptrampat, särskilt under vintern. Då finns det inte några växter som kan ta upp den näring som finns i gödseln och läckaget ökar.

– Därför är det viktigt att man mockar sina hagar. Det ger också en hälsosammare miljö för hästarna, säger Cecilia. Har man möjlighet att ha större hagar även på vintern så kan man ofta minska det upptrampade området. På de områden där man har hög belastning av tramp, till exempel vid ut och insläpp, kan man överväga att hårdgöra ytorna.

– Man kan också se till så att hagarna inte går ända ner till vattenbrynet. Då får man hjälp av det som växer i zonen kring vattendraget, såsom gräs eller buskar, som tar upp en del av näringsämnen och förhindrar att de rinner direkt ner i vattendraget, säger Cecilia.

Tar gödseln tillbaka

Men hästgödsel kan också vara en affärsidé. Hos familjen Jöngren på Grindtorps gård utanför Åkersberga är det en av många. Här samsas växtodling, djurhållning med både nöt och får, entreprenadmaskiner och snöröjning, ved och hästverksamhet med ridbana, boxuthyrning, foder och just gödselhantering.

– Vi ha tagit emot hästgödsel i tio år nu, berättar Lennart.

– Det var när vi behövde lösa gödselfrågan för egen del som vi bestämde oss för att bygga en stor gödselplatta, nästan tusen kvadratmeter, för att på så sätt kunna ta emot gödsel från fler stall, förklarar han. Gården levererar hästfoder till stall i närheten och genom att ställa upp containrar vid stallen där gödseln samlas upp kan de också erbjuda omhändertagande av gödseln. På Grindtorps gödselplatta får gödseln sedan kompostera innan den sprids på gårdens åkrar. Nu tar de emot gödsel från 90 hästar från sju olika stall och det är den mängd som det finns spridningsareal för på gården. Men intresset är stort och de får många förfrågningar.

– Det här är uppenbarligen ett stort problem för hästägare. Tyvärr är intresset från lantbrukare med

Fakta om hästgödsel

Hästarna i Sverige producerar uppskattningsvis 2,7 miljoner ton gödsel per år. Det är cirka 10 procent av den totala gödselmängden från alla husdjur i landet.

Lagar och regler om hästgödsel

- Miljöbalkens hänsynsregler
- Förordning (1998:951) om miljöhänsyn i jordbruket
- Föreskriften om Statens Jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2004:62) om miljöhänsyn i jordbruket vad avser växtnäring

Foto: Eleonora Jöngen

Grindtorps gård hämtar hästgödsel i container

spridningsareal svalt, konstaterar Lennart som ändå menar att det går att få en lönsamhet i hanteringen. Om hästgödsels dåliga rykte som gödselmedel säger Lennart så här:

– Det ger först och främst en strukturförbättring, men vi har också helt slutat köpa in fosfor och kalium. Med hästgödseln är det bara lite extra kväve som behövs till vallarna, och det är såklart positivt.

Gödsel blir matjord

På Wiggeby gård har Håkan Eriksson tagit ett steg till i hanteringen av hästgödsel. Han driver Wiggeby Jordbruk AB som har 650 hektar odlingsareal på hästtäta Färingsö. 220 hektar används för odling av grovfoder till häst, resten för spannmål.

– Redan när vi slutade med grisar 2004 sneglade vi åt hästgödsel som en möjlighet att få in organiskt material till växtodlingen. Och eftersom vi säljer hästfoder fick vi ofta frågan om att ta hand om hästgödsel. När de nya reglerna var på väg med förbud att köra hästgödsel till tippen gjordes den första investeringen i form av en rejäl gödselplatta med uppsamling av lakvatten, berättar Håkan. Här kan man som hästägare lämna sin hästgödsel, men också få den hämtad på gården. Förra året blev en hygieniseringsanläggning färdig där hästgödsel blir till råvara i framställningen av matjord. Sådana anläggningar finns det bara tre eller fyra stycken av i Sverige och det var en stor investering.

– Vi har ett tillstånd att hantera 5000 ton per år som nu utökas till 15 000. Av dessa planeras 5000 ton att spridas på åkermarken och 10 000 ton att bli till råvara i matjordsframställningen.

– Problemet är att få hästägare att acceptera att det kostar pengar att bli av med hästgödseln om det ska ske enligt konstens alla regler, säger Håkan som hoppas att den inställningen ska förändras allteftersom medvetenheten ökar och mindre seriösa alternativ förhoppningsvis försvinner.

Hästgödsel som biobränsle

På Taxinge gods använder man hästgödseln på ett annat sätt. Jan Fimmerstad driver gården med sina 600 hektar växtodling och ett 50-tal hästar. Med verksamheten på Taxinge slott inräknat är värmebehovet stort.

– 2006 investerade vi i en biobränsleanläggning. I samband med det byggde vi också ett tak över den gamla gödselplattan för att kunna förvara halm där som vi sedan skulle kunna elda. Hästgödseln spreds då på åkermarken, men vi upplevde inte att det gav någon vidare effekt som gödsel betraktat och hanteringen var kostsam, säger Jan. Därför väcktes tanken på att elda hästgödseln istället. Men då måste gödseln först torkas. Först testades en flistork, men nu har den täckta gödselplattan istället kompletterats med ett enklare system av uppvärmning som torkar gödseln under ett par dagar. Därefter den går vidare in i pannan som i dagsläget eldas med 60-70 procent flis och resten hästgödsel.

– För oss fungerar det bra, berättar Jan och förklarar de speciella förhållanden som krävs för att det ska fungera:

– Först och främst ska man ju ha ett tillräckligt stort värmebehov för att det ska vara lönt att investera i torkningen av gödseln. Sen behöver man en hantering av gödseln där den inte ligger ute och blir blöt och inte heller blir liggande så länge att den börjar brytas ner. Men lyckas man bara lösa det så tror Jan att det skulle kunna vara ett bra sätt att utnyttja hästgödseln på fler håll i framtiden.

– Det kommer en del nyfikna till gården och tittar, så intresset finns, säger Jan.

Hanna Williamsson

Lästips!

Hästgödsel - en naturlig resurs tar upp såväl regler som tips och råd. Där kan du också läsa om hästgödsels växtnäringssinnehåll. Ladda ner broschyren från Jordbruksverkets webbutik:

<http://webbutiken.jordbruksverket.se/sv/artiklar/hastgodsel-en-naturlig-resurs-3.html>

Skitsnack kring häst – Råd om gödselhantering för dig med häst hittar du på Hushållningssällskapets webbplats under Trycksaker Lantbruk:

<http://hs-konsult.hush.se/attachments/80/1036.pdf>

Friska hästar ute

Antalet hästar i Stockholms län har ökat under de senaste åren och det finns många hästföretag här. En bra hästhållning med friska hästar är en viktig ekonomisk förutsättning för ett framgångsrikt hästföretagande. Länsstyrelsens djurskyddshandläggare tipsar här om några viktiga saker att tänka på för dig som har häst och vill undvika de vanligaste problemen.

Upptäck missförhållanden snabbt

Även om länets hästar över lag har det väldigt bra finns vissa återkommande problem. För att undvika dessa är det naturligtvis viktigt att känna till de lagar och förordningar som gäller för hästhållning. Mest grundläggande för att undvika problem är förstås daglig tillsyn så att eventuella missförhållanden snabbt upptäcks och kan åtgärdas. Dräktiga, nyfödda, sjuka eller skadade hästar och hästar som betar sig onormalt ska självklart ses till oftare än så.

Att hålla hästar som utgångsdjur har många fördelar ur djurskyddssynpunkt om bara fällor och ligghallar är bra utformade. Då kan man undvika många av de vanligaste bekymren som djurskyddshandläggarna ser.

Fixa fällan

En förutsättning för att hålla utgångshästar är rast-

fällor där de yttre förhållandena, såsom terräng och markbeskaffenhet, är lämpliga för hästarna. Det är viktigt att marken tål den höga belastning som blir fallet när hästar hålls på en begränsad yta under en lång tid. Om underlaget består av till exempel matjord, lera eller träck blir det snabbt söndertrampat. Om hästarna trampar runt i sådan gyttja kan detta orsaka bland annat hudinfektioner och hovproblem. Därför måste man se till att marken kring foder- och vattenplatser samt vid passager till hagen dräneras eller på annat sätt hålls torr. Detta är extra viktigt om hästarna fodras på marken, eftersom fodret annars kan bli förorenat. När det gäller betesfällorna kan du läsa mer på sidorna 11-13.

Skydd mot väder och vind

Under den kalla årstiden när betestillväxt inte sker ska hästarna ha tillgång till ligghall eller annat stall som ger dem skydd mot väder och vind, samt en torr och ren ströbädd. Ligghall är ett bra alternativ. Dels är det billigare än en stallbyggnation, dels kan hästarna utföra sina naturliga beteenden på ett bättre sätt. Då håller de sig friskare, vilket ger lägre veterinärkostnader. Information om krav på mått på ligghallar hittar du i djurskyddsbestämmelserna för häst. Lite goda råd finner du nedan.

Marie Lundin och Mari-Ann Andersson

Foto: Länsstyrelsen

En väl utformad ligghall med ströbädd

Om du håller på med hästar...

...bör du känna till vilka lagar och förordningar som gäller för hästhållning. Du behöver inte kunna allt i detalj men det är bra att veta var du ska leta om du behöver information. För att hitta djurskyddsbestämmelser gällande häst, informationsbroschyrer med mera, gå in på Jordbruksverkets och Länsstyrelsens webbplatser, www.jordbruksverket.se respektive www.lansstyrelsen.se/stockholm/djur-och-natur

En bra ligghall...

...kan bestå av tre täta väggar och ett tak. Har man inte en öppen långsida bör man ha flera öppningar så att inte ranghöga djur hindrar de ranglåga från att komma in eller ut.

...ska vara så stor så att alla hästar samtidigt får plats i den.

...måste ha ventilation för att hästarna ska få en bra miljö. Det kan exempelvis vara en luftspalt i bakkant mellan tak och vägg, glespanel eller ett vindnät. Luftspalten minskar också problemen med snö i och framför ligghallen. En dragig ligghall kan dock orsaka att hästar inte använder den eller att de blir sjuka. Mellan golv och väggar ska det vara tätt.

...ska vara av stabilt och hållbart material och ha väggar som tål tuffa tag från hästarna

...har hängränna och snörasskydd som förhindrar att ingångsöppningen blir blöt, upptrampad eller hal på vintern. Har man tak av plåt bör man ha kondensskydd för att förhindra kondensdropp på djuren och i ströbädden.

Tänk på att det även ska finnas tillgång till behandlingsplatser som vid behov går att värma upp. Ibland kan det krävas förprovning innan du får bygga djurstall eller ligghall. Förprovning söker du hos Länsstyrelsen och du får inte börja bygga förrän Länsstyrelsen godkänt förprovningen.

Hästen i hagen

"Inte kan väl hästar beta hagar med fin flora, värdefulla träd eller fornlämningar? De trampar ju sönder och gnager bark, det har man ju sett!". Jo, nog kan det se bedrägligt ut ibland i hästhagar, men måste det vara så? Ska fina hagar växa igen medan hästarna står på en bit åker intill och längtar efter skugga? Med ett miljömål som säger att värdefulla betesmarker ska fortsätta hävdas och med en trend där hästarna utgör en allt större andel av betesdjuren måste man fråga sig hur hästar och naturbetesmarker kan dra nytta av varandra.

Naturbetesmarkens fördelar

En naturbetesmark erbjuder goda förutsättningar för hästen att leva ut sina naturliga beteenden. En stor och varierad betesfälla erbjuder en varierad terräng som stimulerar hästen. Dessutom erbjuder den också skugga heta dagar och lä när det blåser. Att själva betet i naturbetesmarker ibland är lite magrare passar många hästar, men även hästar med ett större näringsbehov kan klara sig fint på sommarbete i en naturbetesmark.

- Många hästar skulle må bra av att gå på naturbetesmarker under sommaren, säger Marie Lundin, ryttare, hovslagare och djurskyddshandläggare på Länsstyrelsen. I vissa marker finns förstås risken att hästar skadar sig, men om man ser upp med uppenbart farliga saker som branta hållar, djupa håligheter eller vassa föremål finns stora fördelar för hästarna med sådana hagar, menar hon.

Dålig betesplanering ger dåligt rykte

Hästens ibland dåliga rykte som betesdjur kommer sig inte av att hästarna är dåliga betesdjur. Tvärtom är hästar som gjorda för att äta gräs. Jämfört med korna och fåren har hästarna flera egenskaper som faktiskt gör dem till bättre naturvårdare. Till skillnad från idisslarna har hästar möjligheten att kompensera det sämre näringsinnehållet i förvuxet bete genom att äta lite mer. Ett sent betessläpp, som efterliknar gamla tiders slätter och där floran får en chans att blomma och sätta frö, blir därför möjligt med häst. Det gynnar förstås floran, men fler blommor ger också mer föda åt fjärilar och andra insekter. Insektsrikedomen gynnar i sin tur fåglar och fladdermöss. Att hästarna generellt föredrar gräs framför örter och att många dyngbaggar trivs i hästens spillning är också sådant som hamnar på hästens pluskonto.

Men hästar har också förmågan att beta ner hårt, riktigt nära marken vilket gör grässvålen trampkänslig. I kombination med att hästar, särskilt skodda, sliter

hårt på underlaget kan marken snabbt bli upptrampad. Vid hästarnas spillningsplatser bildas lätt rator som växer från år till år och där frodas gärna en mindre bevarandevärd flora med till exempel tistlar och brännässlor. Hästar med ovanan att gnaga bark kan snabbt ställa till med skada om det finns värdefulla träd i hagen, till exempel gamla grova lövträd. En klok betesplanering behövs för att utnyttja hästarnas fördelar och minimera problemen.

En bra betesplanering

Grunden för en klok betesplanering är att ha flera hagar. Det skapar möjligheter att flytta djuren. Ha alltid en plan för vart hästarna ska flyttas när betet tar slut. Hästarna ska ha daglig tillsyn på betet och då tittar man lämpligen även till tillgången på bete. Vädret kommer att styra behovet av flytt, men att flytta i tid är betesplaneringens gyllene regel. Och upptäcker man en häst som börjat gnaga bark flyttar man den samma dag, innan den lärt upp de andra hästarna!

Nästa grundläggande del i betesplaneringen handlar om att lära känna betesmarkerna för att kunna optimera skötseln. En mager och artrik hage eller en hage med gamla vidkroniga träd eller fornlämningar är lämplig bara som beteshage, aldrig som rastfälla eller vinterhage. Det betyder att i en sådan mark ska hästarna gå bara så länge det finns tillräckligt med bete för dem där. När betet är slut ska de flyttas till en annan fälla där det finns bete eller till en fälla som är lämplig för utfodring. Tillskottsutfodring och vinterbete är inte lämpligt eftersom det leder till uppgödsling av marken och ökar risken för överbetning och trampskador. Då är en skördad vall, ett permanent åkermarksbete eller en iordninggjord rastfälla lämpliga alternativ.

Lär känna hagarna

Om hagen består av före detta åkermark, domineras av till exempel bredbladiga gräs och hundkäx och saknar

Lästips!

- *Hästen som landskapsvårdare* är en broschyr från Jordbruksverket. Kontakta Länsstyrelsen om du är intresserad!
- *Bete och betesdjur* är en bok som bland annat tar upp hur de olika djurslagen betar och grunderna i betesplanering. Den kan beställas från Jordbruksverket:
<http://webbutiken.jordbruksverket.se>

Foto: Ylva Berry

värden i form av träd eller kulturhistoriska lämningar krävs inte samma mått av försiktighet. Då kan tillskottsutfodring fungera, så länge man ser upp med trampskador. Ibland kan en och samma hage innefatta båda markslagen. I så fall är det en god idé att dela den i olika fällor, antingen permanent eller vid behov för att kunna styra betet till rätt del vid rätt tidpunkt.

Olika fällor och en god kännedom om vad hagarna erbjuder för bete ger också möjlighet att se till att rätt häst går i rätt hage vid rätt tidpunkt utifrån individuella behov av näring. Dessutom innebär flera fällor en fördel ur parasitsynpunkt.

Foto: Sara Öström www.tvafotografer.se

Samarbete för växelbete

Om man har möjlighet att låta andra betesdjur, som får eller nöt, beta hästhagarna emellanåt har man mycket att vinna. De olika betesdjurens betar olika, vilket gör att betesutnyttjandet blir bättre och problem med rator minskar. De olika betesdjuren håller också nere varandras parasiter.

Får är till exempel generellt bättre än hästar på att beta sly, men ratar förvuxet bete. Så att på sensommaren släppa hästarna i en fårhage är utmärkt. Då gynnas

atrikedomen av att floran det året hinner blomma och fröa innan den betas av. Då kan man också dra nytta av hästarnas tramp genom att sätta saltstenen i partier med örnbräken. Örnbräken betas inte eftersom den är giftig och den kan därför breda ut sig i hagen. Tramp är bästa sättet att förhindra detta, men fårens tramp räcker ofta inte till. Ett års tidigt betessläpp med får i hästhagen minskar parasitnivåerna och hjälper dig att hålla efter sly och hästarnas rator.

Att dela hagar med andra djurhållare och markägare i närheten är en möjlighet att få tillgång till fler fällor vilket ger nya möjligheter till en aktiv och effektiv betesplanering.

Svårslagen naturvårdsnytta

Men visst finns det problem. Stängsel kan ställa till det när man vill växla betesdjur eftersom varken taggråd eller fårnät passar hästar och höga häststängsel knappast håller små får kvar i hagen. Och kanske är det opraktiskt att ha hästarna i en hage en bit ifrån stallet om de ska ridas regelbundet. Men en stor grupp hästar som betar ner en naturbetesmark under en kort period i slutet av sommaren och sedan flyttar till nästa hage eller tillbaka till fällan invid stallet innebär en svårslagen naturvårdsnytta. Där det är möjligt är det en situation där alla blir vinnare.

Marie Lundin föredrar naturbetesmarker till sina hästar på sommaren. Hon tror dock att många hästägare oroar sig för skaderisken och därför hellre har sina hästar på plan åkermark.

– I en naturbetesmark får hästarna söka sin föda själva och träna sin sociala förmåga tillsammans med andra hästar. Det är en stor fördel, liksom att de får möjlighet att bygga upp sin kropp i lek och vila, säger Marie som hoppas att fler hästar får den chansen.

Hanna Williamsson

Tips från djurskyddshandläggarna – så får hästarna det bra i beteshagen

- Hästen ska ha fri tillgång till dricksvatten och salt, gärna också mineraler.
- En bra sommarhage ska ha ett väl uppsatt och underhållet stängsel. Stängslet ska vara utformat så att hästen inte löper risk att skada sig. Taggrådsstängsel till hästarna är förbjudet, eftersom hästarna kan få mycket allvarliga skador av taggråden.
- Tänk på att hästarna kan angripas av insekter, fästingar och inälvsparasiter. Vid svårare insektsangrepp bör hästarna tas in i stallet, smörjas med insektsmedel eller bära lämpliga täcken. Visitera hästarna vid den dagliga tillsynen för att upptäcka eventuella sår eller andra skador.
- Om hästen inte kan få skugga i hagen så bör den tas in i stallet om det är mycket soligt och varmt.
- För att minska parasitsmittan under betesperioden är det viktigt att hålla hagar fria från gödsel. Om träckprov visar att hästen behöver avmaskas ska det göras minst tre dagar före betessläpp på naturbetesmark.

SAM Internet

Färre fel

Ansökningar via SAM Internet innehåller generellt både färre fel och mindre allvarliga fel än pappersblanketten gjorde på sin tid. Det är bra för dig som ansöker om jordbrukarstöd, inte minst för att handläggningen går smidigare så att fler kan få sitt stöd utbetalt tidigare.

E-legitimation

Gör din ansökan med e-legitimation så slipper du skriva ut och skicka in underskriftssidan. Vill du skicka in din ansökan med e-legitimation måste du även logga in i SAM Internet med e-legitimation. Mer information finns på Jordbruksverkets webbplats: www.jordbruksverket.se/e-legitimation

Inga nya lösenord

I år kommer Jordbruksverket inte att skicka ut några nya lösenord till SAM Internet. Detta görs för att öka andelen e-signerade SAM Internet-ansökningar. Det kommer fortfarande att vara möjligt att logga in med lösenord och skicka in SAM-ansökan med underskriven underskriftssida. Om du inte har kvar ditt lösenord från förra året måste du gå in på Jordbruksverkets hemsida och beställa ett nytt. Du kan också ringa Jordbruksverkets kundtjänst 0771-223 223 eller till Länsstyrelsen 08-785 40 00 och få hjälp med att beställa ett nytt lösenord.

Tips i SAM Internet

Om du vill ansöka på ungefär samma uppgifter som i fjol så är det lätt att hämta alla uppgifter från 2013. Observera att även om du tycker att det är samma i år som förra året är det viktigt att du tittar igenom din ansökan innan du skickar in den. En del block kan ha ändrats något och då kan du behöva anpassa din ansökan till de nya arealerna. Även ditt åtagande kan behöva anpassas. Ändrade block markeras med röd färg i block- och skifteslistan.

Om du vill ändra dina blockgränser i SAM Internet måste du begära kartredigering, det räcker inte att bara rita om skiftets gränser. Gör så här:

1. Markera blocket
2. Välj "Block" ovanför kartbilden
3. Välj "Föreslå ändring av block"
4. Motivera
5. Rita skiftet som det ser ut i verkligheten.

Logga in på www.jordbruksverket.se

SAM Internet hittar du på Jordbruksverkets webbplats, bland annat under *Mest efterfrågat*.

Behöver du hjälp?

Ring oss!

Kontakta oss på enheten för lantbruksfrågor på 08-785 40 00 om du får problem när du fyller i din ansökan. Många gånger kan vi hjälpa dig per telefon så att du kan komma vidare med din ansökan.

Mellan den 17 mars och den 3 april erbjuds hjälp via telefon även på kvällar och helger. Då hjälps alla länsstyrelser i Sverige åt att bemanna en jourtelefon med telefonnummer 0771-67 00 00.

Datorhjälp i länet

Länsstyrelsen erbjuder hjälptillfällen på två olika platser i länet:

- Norrtälje vecka 9, 10 och 11
- Hallstavik vecka 9

Du som anmäler dig får använda en dator i en datorsal och göra din ansökan i SAM Internet. Personal från Länsstyrelsen hjälper till. Anmäl till Johannes Tykesson 08-785 49 20, Paulina Liljander 08-785 53 21 eller till någon annan SAM-handläggare. Platserna är begränsade, så boka redan idag!

Datorhjälp på Länsstyrelsen

Du kan få personlig hjälp på Länsstyrelsen från vecka 6 till och med vecka 13. Du som anmäler dig får göra din ansökan på en dator på Länsstyrelsen. Handläggare finns där för att hjälpa till. Anmälan sker via telefon till Johannes Tykesson 08 - 785 49 20, Paulina Liljander 08 - 785 53 21 eller till någon annan SAM-handläggare. Platserna är begränsade, så boka redan idag!

Jordbruksverkets frågeforum

Mellan den 17 mars och den 3 april kan du även få hjälp via ett frågeforum på webbplatsen:

www.jordbruksverket.se

Foto: Christina Fagergren

Viktiga frågor inför SAM-ansökan

Har du rätt att söka på marken?

Efter den 15 juni gör Länsstyrelsen en kontroll på att ingen mark i SAM-2014 finns med i mer än en SAM-ansökan, det vill säga är dubbelsökt. Den som vid kontrollen konstateras ha sökt fel riskerar avdrag på sin SAM-ansökan och i värsta fall totalsanktion, det vill säga ingen utbetalning alls. Är den dubbelsökta marken 50 procent eller mer av den korrekt ansökta arealen blir det även avdrag kommande år. Det går inte att ta bort den marken ur ansökan efter att Länsstyrelsen har påbörjat kontrollen.

Viktiga datum

- SAM Internet öppnade den 3 februari, i samband med det kom också Jordbruksverkets informationsutskick hem i brevlådan.
- Den 3 april är sista ansökningsdag för SAM-ansökan 2014.
- Fram till den 28 april är det möjligt att skicka in SAM, men då görs ett avdrag med 1 % per arbetsdag som ansökan kommer in för sent.

Har du ny mark eller nyröjd mark?

Ta inte med ny mark i SAM-ansökan, så kallade 00-block, om du inte är säker på att det är jordbruksmark. Länsstyrelsen och Jordbruksverket börjar besöka 00-blocken i fält redan under våren, och du kan inte ändra arealen på ett 00-block som fått ett fältbesök. Om det visar sig att marken inte godkänns som jordbruksmark riskerar du avdrag på din utbetalning. Om avvikelsen är stor kan utbetalningen helt utebli. Är avvikelsen så stor som 50 procent blir det även avdrag på din utbetalning kommande år.

Ta inte heller med nyröjd mark som tidigare dömts bort i blockinventering eller fältkontroll utan att tydligt ange att du åtgärdat bristerna genom att begära kartredigering och motivera. Om motivering saknas eller marken inte godkänns som jordbruksmark riskerar du avdrag på din utbetalning.

Ska du överta ett jordbruksföretag?

Tänk på att du som tar över delar av ett jordbruksföretag själv måste ha skickat in en SAM-ansökan senast den 3 april för att få gårdsstöd för den mark som du tar över. Dessutom måste du ha minst 4 hektar jordbruksmark och stödrätter för minst 4 hektar den 3 april.

Foto: Karin Joelsson

Vill du söka, ändra eller överlåta ett åtagande?

I år kan du inte söka nya åtaganden för miljöersättningar, med undantag för våtmarker som du har anlagt med en miljöinvestering. Det är inte heller möjligt att utöka dina befintliga åtaganden i SAM-ansökan 2014, med undantag för möjligheten att anpassa ett åtagande efter en högre areal som konstaterades vid fältkontroll 2013.

Det kommer fortfarande att vara möjligt att överlåta åtaganden till en annan lantbrukare. Åtagande för vallodling, miljöskyddsåtgärder och minskat kväveläckage kan från och med 2014 bara överlåtas om hela jordbruksföretaget överläts, överlåtelserna kan göras till en eller flera.

Nya Landsbygdsprogrammet startar 2015 och då kommer det på nytt att vara möjligt att söka åtaganden för miljöersättningar. Hur dessa kommer att se ut är ännu inte känt.

Så lyckas du med din SAM-ansökan

Viktigt att tänka på

Vill du veta mer?

Läs mer på Jordbruksverkets webbplats. Skriv in broschyrens namn i sökrutan och ladda ner pdf:er:

<http://webbutiken.jordbruksverket.se>

- "Nyheter och översikt 2014" som ingick i Jordbruksverkets SAM-utskick innehåller i år även information om hur man söker stöd i SAM Internet.
- "Nya stöd år 2015"

Rätt grödkoder för vall och bete

- Grödkod 52 används för bete på betesmark. Ägoslaget betesmark definieras av att marken används till bete och inte är lämplig att plöja. Det skall växa tillräckligt med gräs och örter som är dugligt till foder för djuren.
- Grödkod 50 används för bra vall på åkermark. Ägoslaget åkermark definieras av att marken används till växtodling eller bete och är lämpligt att plöja utan större förberedelser. Vallgrödan skall vara god och skötselkravet är bete eller skörd.
- Grödkod 49 används för sämre vallar på åkermark. En sämre vall kan vara ogräsrik, upptrampad och/eller inte insådd på länge. Mark med grödkod 49 berättigar till gårdsstöd men inte till miljöersättning eller kompensationsbidrag.

Redogör för alla block

Se till att du har anmält alla block i SAM-ansökan som du har blockbundna åtaganden för, till exempel åtagande för betesmarker, ekologisk produktion eller natur- och kulturmiljöer. Om du till exempel har sålt mark eller förlorat arrende för mark som du har ett blockbundet åtagande för ska du ange det under övriga upplysningar.

Kontrollera ansökan efter 21 mars

Jordbruksverket kommer att granska många block i Stockholms län i vinter eftersom de har tagit nya flygfoton. Du som gör din ansökan innan den 21 mars, behöver gå in i SAM Internet på nytt för att se om du behöver ändra uppgifter om några block.

Signering av ansökan

Om du inte har e-signering måste du skriva ut och skriva under underskriftssidan till SAM-2014 och skicka in den. Om underskriftssidan kommer in efter den 15 juni eller är underskriven av fel person efter det datumet så avvisas hela SAM-ansökan 2014.

Foto: Karin Joelsson

Använd e-legitimation eller posta din underskriftssida direkt

Adress till Länsstyrelsen

Underskriftssidor, ansökningar på pappersblanketter och ändringar ska skickas till:

Länsstyrelsen i Stockholms län
FE 12
839 81 Östersund

En bra ansökan kan ge färre fel vid fältkontroll

Undvik fel vid fältkontroll

Länsstyrelsen besökte ungefär 200 brukare under 2013 för en fältkontroll. Oftast kontrollerades alla stöd som hade ansökts, men ibland kontrollerades enbart enskilda, t.ex. en djurkontroll. Efter en sammanställning av fjolårets resultat så redovisas här de vanligaste avvikelserna. Läs igenom och undvik onödiga sanktioner inför 2014.

Tvårvillkor- och djurkontroller

- Märkning av djur – brickor ska finnas
- Journalföring av djur ska finnas
- Dokumentation vid förflyttning/transport av djur
- Dokumentation av lagringskapacitet av gödsel, samt vid införsel/bortförsel av gödsel
- Kväveplan krävs för alla som sprider gödsel i Stockholms län

Gårdsstöd- och miljöstödskontroller

- Använd grödkod 49 (ej godkänd vallgröda) om dina vallar är ogräsrika eller upp trampade. Du får gårdsstöd men inte det extra vallstödet.
- Tänk på att ha tillräckligt med djur för att kunna klara beteskravet på dina betesmarker. Helt obetade betesmarker ger både skötsel- och tvårvillkorssfel.
- Om du tar med ny jordbruksmark 2014 så ska den uppfylla kraven redan när du lämnar in SAM-ansökan. Du har inte säsongen på dig att färdigställa marken. Givetvis har du dock säsongen på dig att uppfylla skötselkraven för bete/skörd.
- Ta bort sly och andra vedartade växter från åkermarken. Detta kan bli en kostsam sanktion då även en mindre avvikelse kan ge tvårvillkorssanktion på samtliga stöd.

Foto: Karin Joelsson

Grödkod 49 passar upp trampade hästbeten på gammal åkermark

Juridik för hästföretagare - ett exempel på kompetensutveckling för hästföretagare

I Stockholms län har landsbygdsföretagande som bygger på hästhållning prioriterats inom Landsbygdsprogrammet 2007-2013. Företags- och investeringsstöd har stöttat byggnationer och nya verksamheter. Ett brett utbud av kompetensutveckling har också erbjudits, till exempel lyckade kurser i juridik för hästföretagare.

Efterfrågan och mångfald

I länet finns många hästar och många storstadsbor som tycker om hästar och ridning. Det ger förutsättningar för ett stort antal aktörer, varav många är kvinnor, att erbjuda olika typer av hästverksamheter. Verksamheterna spänner från enkel inackordering till hästanläggningar med specialiserade inriktningar och olika servicenivåer för både ryttare och deras hästar.

Mångfalden i hästföretagandet har även avspeglats i utbudet av kompetensutveckling riktad till hästföretagare. Längst ner på sidan kan du se vilken kompetensutveckling som erbjudits inom området häst.

Affärsjuridik för hästföretagare

Kurser har anordnats i affärsjuridik för hästföretagare som har gått igenom all lagstiftning som gäller vid till exempel köp och försäljning av häst, inackorderingstjänster, betesavtal, köp och hyra av fastigheter, arrenden, servitut, men också hur man skriver bra avtal, och frågor om varumärke och marknadsföring. Kurserna har hållits av hästjuristen Carina Alfvén och drygt 45 personer har bland annat lärt sig skillnaderna mellan att göra hästaffärer som privatperson och som företagare och fått hjälp att se över sina avtal. Till höger presenteras lite av innehållet i kortform.

Åsa Pettersson och Mette Kjöbek Petersen

Juridiktips till hästföretagaren

Tänk på att...

... om du som företag säljer en häst till ett annat företag gäller köplagen med två års reklamationsrätt. Köplagen gäller också vid försäljning mellan privatpersoner.

... om du som företag säljer en häst till en privatperson gäller konsumentköplagen med tre års reklamationsrätt.

... handeln med tjänster regleras i konsumenttjänstlagen och träder in när du som privatperson köper en tjänst av en företagare, till exempel turridning, hästmassage eller hovslageri.

... en köpare har alltid en stor undersökningsplikt. Att köpa något i "god tro" gäller inte längre.

... man måste vara 18 år för att ingå avtal. Det innebär bland annat att en minderårig inte själv får boka sina ridlektioner.

Undvik att hamna i en tvist genom att...

... vara ärlig! Säljer du en häst som har varit halt på något ben eller är dum att ta in från hagen, så berätta om det och skriv in det i köpekontraktet.

... inte ingå muntliga avtal! Skriv ner på ett papper vad ni kommit överens om eller ta hjälp med att skriva ett avtal. Googla inte fram avtal på nätet för det finns inga "standardavtal".

... inte skriva på något du inte förstår! Det är viktigt att du förstår allt i avtalet, skäms inte för att fråga någon.

... kolla upp! Ta referenser på den du ska göra affär med och kontrollera legitimation när ni ska skriva under kontraktet.

... inte vara för snäll! Ta inte emot inackorderingar innan du har avtal och pengarna på kontot.

Landsbygdsprogrammet har tidigare erbjudit...

...följande kompetensutveckling för hästföretagare:

- Hästen och allemansrätten
- Affärsplanering för hästföretagare
- Affärsjuridik för hästföretagare
- Miljövänlig hantering av hästgödsel
- Arbete i häststallar
- Att bygga för häst
- Hästen som naturvårdare
- Första hjälpen till häst
- Tandvård för häst
- Hästkurs med 7 träffar
- Studieresa för hästföretagare
- Fölningskurs
- Bra vallfoder till häst

Foto: Hanna Williamsson

Länsstyrelsen
Stockholm

Aktuell kompetensutveckling

Europeiska jordbruksfonden för
landsbygdsutveckling: Europa
investerar i landsbygdsområden

Ta chansen nu!

Här finns annonser med aktuella erbjudanden om kompetensutveckling. Ta vara på möjligheten under 2014 eftersom vi ännu inte vet vad det nya Landsbygdsprogrammet kommer att erbjuda av möjligheter till kompetensutveckling.

Om aktiviteterna

För mer detaljerad information hänvisar vi till Länsstyrelsens webbplats, www.lansstyrelsen.se/stockholm. I kalendern som du hittar längst ner på startsidan finns alla aktiviteter. Den uppdateras löpande, så där kan du även hitta aktiviteter som inte hinner annonseras i de tre tryckta numren av Landsbygd i Centrum.

Aktiviteterna som annonseras här genomförs av olika aktörer men bekostas alla helt eller delvis genom Landsbygdsprogrammet 2007-2013 som finansieras av EU och svenska staten. För en del aktiviteter tas en deltagaravgift ut. Eventuell deltagaravgift anges i annonsen. OBS! Efter sista anmälningssdag är anmälan bindande.

Råd om hästhagar?

Vi planerar att erbjuda rådgivning för den som vill veta mer om hästhagens naturvärden och hur man sköter dem på bästa sätt. Anmäl intresse för sådan rådgivning till Hanna Williamsson på hanna.williamsson@lansstyrelsen.se eller 08-785 49 13 så snart som möjligt. Vi kan tyvärr inte lova att alla som hör av sig får en rådgivning.

Hästens tandhälsa

Tändernas betydelse för hästens hälsa, ridegenskaper, matsmältning, välbefinnande, ålder.

Tid & plats: 25, 26 och 27 mars vilka i så fall hålls i Örebro, Eskilstuna samt Enköping, samt ytterligare två kvällar i april.

Hästens hovhälsa

Hovarnas vikt för en hållbar och sund häst samt hovslagarens betydelse för ett bra utfört jobb. Föreläsning av Micke Berg.

Tid & plats: 27 mars kl 18.30 – 22.00, Ågesta ridskola, Farsta

Kostnad: 200 kr exkl. moms, faktureras. Fika betalas på plats.

Anmälan: senast 19 mars till Hushållningssällskapetets växel 018-56 04 00 alternativt hskonsult@hushallningssallskapet.se.

Mer information läggs ut i kalendarier på www.lansstyrelsen.se/sodermanland. Kontaktperson är Kikki Fors, 070-222 25 52.

Affärsjuridik för hästföretagare

Vi erbjuder två kurser där vi bland annat går igenom dina avtalsbehov, hur du hanterar kunder som inte betalar, försäkringsfrågor samt vilka rättigheter och skyldigheter du har som hästföretagare. Grundkursen är bl.a. inriktad på köp och försäljning av häst, betes- och fodervärdsavtal medan fortsättningskursen är mer fastighetsinriktad. Detta är kurser för dig som är hästföretagare eller liknande eller bara intresserad.

Tid & plats: *Grund:* 7 och 15 april. *Fortsättning:* 28 april och 7 maj. Samtliga träffar är mellan kl. 13-17 på Länsstyrelsen, Hantverkargatan 29 i Stockholm.

Kostnad: 400 kr + moms för varje kurs, fika och material ingår.

Anmälan: senast 30 mars till *grund* och 21 april till *fortsättning*
För mer information kontakta: Åsa Pettersson på telefon 08-785 49 32 eller e-post asa.pettersson@lansstyrelsen.se

Foto: Sara Öström www.tvafotografer.se

Betesplanering för häst

Lär dig mer om hästen som betesdjur, dess behov samt om olika betesmarkers värden och förutsättningar. Betesplanera för ökad djurvälstånd, bättre naturvård och minskat näringsläckage. Stina Stabo, hästrådgivare från Hushållningssällskapet håller kursen tillsammans med Hanna Williamsson, betesmarksrådgivare från Länsstyrelsen. Kursen är en heldag för dig med häst. Du som inte har häst men funderar på möjligheterna att ha hästar på ditt bete kan välja att bara vara med på förmiddagen.

Tid & plats: Kursen hålls mellan kl 9.00 och 16.00 vid två tillfällen, den 10 april i Folkets hus, Norrtälje och den 11 april på Berga Naturbruksgymnasium i Västerhaninge.

Anmälan: Anmäl dig senast den 1 april på Länsstyrelsens webbplats.

Information: Hanna Williamsson, 08-785 49 13 eller hanna.williamsson@lansstyrelsen.se

Fråga kon

Fråga kon är en rådgivningstjänst för mjölkgårdar som tagits fram av Svensk Mjolk och som syftar till att ge praktisk rådgivning för förbättring av djurhållningen och djurhälsan. Djurbaserade mått för kor, kalvar och ungdjur som bedöms av kalibrerade bedömare.

Anmälan & kontakt: Martin Odensten, husdjursrådgivare 021-17 77 23 eller 070-338 50 10.

Kostnad: 4 000 kr + moms.

Arrangör: HS Konsult.

Foto: Karin Joelsson

Fårkurs

Fyra träffar för dig som vill lära dig mer om får och lammproduktion. Kursen tar upp utfodring, sjukdomar, bete och naturbetesmarker m.m. Under första träffen pratar veterinär Ulrika König om lamning och lamningshjälp.

Tid: 13 mars kl. 18-21, tid meddelas senare för 27 mars, 22 maj, 12 juni.

Plats: Hushållningssällskapet, Knivstagatan 6, Uppsala

Kostnad: 2200 kr exkl. moms

Anmälan & frågor: senast 5 mars till Sara Overud Wissman, 072-585 83 54, sara.overud.wissman@hushallningssallskapet.se eller Stina Stabo, stina.stabo@hushallningssallskapet.se, 070-399 11 89

Ej finansierad av Landsbygdsprogrammet

Ledningsråd för kvinnor i gröna näringar

Ledningsråd, ett bra stöd för kvinnor i gröna näringarna som vill utveckla sina företag. Ett ledningsråd med externa personer med kompletterande kompetenser kan tillföra företaget nya idéer och perspektiv i utvecklingsfrågor. Ny kurs i vår ger praktiska råd och tips för att sätta samman och starta ett ledningsråd.. För mer info kontakta Helena Isakson, 072-981 12 69, helena.isakson@lrf.se.

Tid: Utbildningen startar senare i vår.

Intresseanmälan: Anmäl intresse så kontakter vi er:

<http://www.lrf.se/Medlem/Regioner/Malardalen/Aktiviteter1/>

Frågor: Du kan också kontakta projektledaren Helena Isakson på tel 072-981 12 69 eller maila till helena.isakson@lrf.se

Ej finansierad av Landsbygdsprogrammet, utan av Tillväxtverkets program "Främja kvinnors företagande".

Bredband i världsklass – även på landsbygden!

Coompanion erbjuder kostnadsfri processledning, rådgivning och utbildning för er som funderar på, eller har påbörjat ett arbete med att planera för bredband i er bygd.

Boka ett möte med oss!

Kontakt: Bridget Wedberg, bridget.wedberg@coompanion.se, 0708-47 92 56, <http://roslagen.coompanion.se>

Restaurera en allé?

Du som har en allé med restaureringsbehov – anmäl intresse för rådgivning! Vi planerar för att kunna erbjuda personlig rådgivning inför allérestaureringar.

Anmäl ditt intresse till Karin Joelsson, 08-785 49 29 eller karin.joelsson@lansstyrelsen.se så snart som möjligt. Vi kan tyvärr inte lova att alla som hör av sig får en rådgivning.

Restaurera betesmark?

Funderar du på att restaurera en betesmark eller slätteräng och skulle vilja ha ett rådgivningsbesök?

I så fall är du välkommen att anmäla intresse genom att kontakta Måns Svensson, mans.svensson@lansstyrelsen.se eller 08-785 79 34. Vi planerar för att kunna erbjuda restaureringsrådgivning under året, men kan inte utlova rådgivning till alla som hör av sig.

Bygdecheck

Föreningar och utvecklingsgrupper på landsbygden i Stockholms län kan ansöka om en bygdecheck om 5 000 kronor om de ska träffa en annan utvecklingsgrupp i en annan bygd eller förort i Sverige.

Kontakt: Sofia Ståhle 08-785 47 31, sofia.stahle@lansstyrelsen.se

Foto: Rose-Mari Åkerström

Vill ni bli besöksgård?

Nu startar LRF Mälardalen ett projekt som ska hjälpa lantbruksföretag utveckla besöksverksamhet! LRF tar emot många önskemål om besök på lantbruk i Stockholmsregionen från skolor, konsumenter, politiker, researrangörer, turister m.fl., så det finns potential för lönsamhet.

I projektet kommer utbildningar, inspirationsseminarier och studiebesök att anordnas för att ge kunskaper och verktyg för att skapa attraktiva besöksaktiviteter och event. Exempel på kursinnehåll är affärs- och marknadsplan, försäljning, pris-sättning, presentationsteknik, sociala medier och storytelling. Deltagande företag kommer att jobba med sin egen affärsplan och sitt eget varumärke.

Information & anmälan: Kontakta projektledare Helena Isakson på tel. 0171-417 645 alt. 072-981 12 69 eller maila helena.isakson@lrf.se

Rådgivningscheck

Känner du ett behov av att diskutera utvecklingsidéerna för ditt företag med en rådgivare? Om dina utvecklingsplaner är förenliga med Landsbygdsprogrammet för Sverige 2007-2013 finns chansen att få en rådgivningscheck. Anmäl intresse och rekvirera blankett från Länsstyrelsen.

Kontakt: Sofia Ståhle 08-785 47 31, sofia.stahle@lansstyrelsen.se el. Åsa Pettersson 08-785 49 32, asa.pettersson@lansstyrelsen.se

Bygg säkert!

Välkommen på två kursdagar som ger dig svar på hur du bygger säkert. Säkert byggande, smart upphandling, lagstiftning för byggnation och arbetsmiljö, miljö och djurskydd m.m. Byggrådgivare och lantbrukare medverkar. Utbildningsmaterialet har Hushållningssällskapet tagit fram på uppdrag av Boverket och Jordbruksverket.

Tid & plats: Naturens Hus, Örebro – 18 mars 09.30 – 16.30 och 25 mars 09.30 – 16.30

Låsta Säteri, Strängnäs – 20 mars 09.30 – 16.30 och 27 mars 09.30 – 16.30

Kostnad: 1000 kr exkl. moms per företag. Lunch och kaffe till självkostnadspris.

Anmälan & frågor: anmälan senast 12 mars till Karin Kinander, karin.kinander@hushallningssallskapet.se, 073-336 76 69

Förverkliga din företagsdröm

Har du en affärsidé, vill starta eget företag men vet inte hur? Du som är eller vill bli landsbygdsföretagare i Stockholms eller Södermanlands län har nu möjlighet att anlita en erfaren affärsrådgivare som kan lotsa dig framåt, vara ett bollplank för dina tankar och idéer och hjälpa dig att strukturera din vision till en handlingsplan.

Kostnad: 500 kronor per timme + moms.

Kontakt: Helle Reeder, 073-849 00 02. LRF Konsult.

Ökad lönsamhet för småföretagare

Att marknadsföra sig gemensamt med andra företagare eller att skapa paketalösningar tillsammans med andra aktörer är exempel på företagsamarbete. Det innebär att man bygger affärer ihop och därmed också delar risker och möjligheter. Det är ett smart sätt att både utvecklas och att växa som företag. Coompanion Roslagen & Norrort erbjuder information och rådgivning i samverkansprocessen.

Kontakt: Bridget Wedberg, bridget.wedberg@coompanion.se, 070-847 92 56, <http://roslagen.coompanion.se>

Rådgivning om ekologisk fjäderfäproduktion

För dig som tänker utöka den ekologiska produktionen eller lägga om till ekologisk fjäderfäproduktion finns möjlighet till rådgivning.

Kontakt: Åsa Odelros, 070-697 66 11 eller 0291-610 41.

Foto: Ylva Berry

Rådgivning om ekologisk grönsaksodling

För dig som yrkesmässigt odlar eller funderar på att lägga om till ekologisk odling av grönsaker, i växthus eller på friland, finns möjlighet till kostnadsfri enskild rådgivning.

Kontakt: Elisabeth Ögren, elisabeth.ogren@lansstyrelsen.se, 010-224 93 85, 070-325 38 12, Länsstyrelsen i Västmanlands län.

Intresseanmälan för rådgivning om ekologisk odling

Snart finns möjlighet till enskild rådgivning om ekologisk odling av frukt, bär och perenna grönsaker.

Intresseanmälan & information: Mette Kjörbek Petersen, 08-785 41 97 eller, mette.kjörbekpetersen@lansstyrelsen.se

Ekologisk rådgivning

Det finns möjlighet att få gratis rådgivning för omläggning eller utökning av ekologisk produktion i växtodling eller djurhållning i Stockholms län. Rådgivningen utförs av ekologiska rådgivare på HS Konsult AB.

Kontakt: Stina Stabo, stina.stabo@hushallningssallskapet.se, 070-399 11 89.

Greppa Näringen

Greppa Näringen erbjuder kostnadsfri individuell rådgivning som både lantbrukare och miljön tjänar på. Målen är minskad övergödning, säker användning av växtskyddsmedel och minskade utsläpp av klimatgaser.

Du som har mer än 50 hektar åkermark och/eller mer än 25 djurenheter är välkommen att bli medlem. Du erbjuds rådgivning om växtnäringsbalanser, kväve- och fosforstrategier, växtskyddshantering, kontroll av foderstater, markpackning och mycket mer inom flera olika rådgivningsmoduler anpassat efter gårdens produktion. Greppa Näringen är en samordnad satsning mellan Jordbruksverket och länsstyrelserna med stöd av LRF. Läs mer om vilken rådgivning som erbjuds på Greppa Näringens webbplats, www.greppa.nu.

Hitta rådgivare: www.lansstyrelsen.se/Stockholm/lantbruk. Kontaktperson på Länsstyrelsen är Cecilia Norén, 08-785 49 11.

Effektiv plöjning

Plöjning kan minska rotagräs, sanera svampsjukdomar och förbättra markstrukturen. Om plogen är rätt inställd blir den lättare att dra, kapaciteten ökar, resultatet blir bättre och bränsleförbrukningen kan minska med upp till 20-25 % (ca 5 l/ha). Kursen innefattar både ett teoretiskt och ett praktiskt pass. Du erbjuds även hjälp att ställa in din egen plog.

Intresseanmälan: Cecilia Norén, cecilia.noren@lansstyrelsen.se eller 08-785 49 11. Vi kan ordna kursen på din gård om du vill, om det blir tillräckligt många intresserade.

Foto: Rose-Mari Åkerström

Trädgård som tillgång

Mycket är på gång inom projektet!

- 17/3 Företagsbesök på Ulvsbomuren Vildmark & Lantliv. Ramnäs
- 28/3 Workshop Ett gott värdskap. Bålsta
- 1/4 Spaljering och annan miljöskapande beskärning, Julita
- 7/4 Gammal trädgårdskunskap för ny tid. Waldemarsudde, Stockholm
- 12/5 Trädgård för barn – en plats för lek och lärande, Örebro

Håll utkik på webbplatsen för Länsstyrelsen i Västmanlands län. Där kan du även anmäla dig till nyhetsbrevet med kommande evenemang inom projektet.

Grönt kulturarv i odling och matlagning

Välkommen på den första aktiviteten i en kursserie om att odla och använda äldre köksväxter. Upptäck berättelserna bakom sorterna, mångfalden som finns och vad olika det kan smaka!

Vilka var de vanligaste odlade växtslagen under 1800- och 1900-talen? Vad av det kan vi odla idag? Vilka äldre fröer samlades in genom Fröuppropet och vilken historia finns gömd i dessa köksväxter? Under sommaren erbjuds även möjlighet att odla flera av sorterna som vi till hösten ska laga mat på.

Medverkande: Agneta Magnusson, odlare kulturhistoriker och Lena Nygårds, husbehovsodlande kulturvetare med inriktning på trädgårdshistoria. Skriver böcker om etnobotanik.

Tid & plats: 11 mars kl. 09:30 – 16:00. Gula Stallet Butik & Kafé, Målhammars gård mellan Västerås och Enköping.

Målgrupp: Yrkesodlare av grönsaker, besöksföretag på landsbygden i Mälardalen (t.ex. boende, caféverksamhet, gårdsbutik) och du som planerar att starta en verksamhet.

Kostnad: Kurs 300 kr + moms. Lunch och fika 220 kr + moms.

Anmälan: Senast 4 mars via Kurskalendern på www.lansstyrelsen.se/vastmanland (var för sig med en unik e-post-adress) eller via Länsstyrelsens växel, 010-224 90 00.

Kontakt: Elisabeth Håkansson, Länsstyrelsen 010-224 92 79 eller elisabeth.hakansson@lansstyrelsen.se

Individuell tvärvillkorsrådgivning

Undvik att få avdrag på gårdsstödet ! Vi ger dig en fullständig genomgång av tvärvillkoren och en åtgärdslista för förbättringar.

Kostnad: Tvärvillkorsmodul för enbart växtodling kostar 2 300 kr + moms, för både djur och växtodling kostar modulen 3 450 kr + moms.

Anmälan & kontakt: Kikki Fors, HS Konsult AB, 070-222 25 52, eller kikki.fors@hushallningssallskapet.se.

Småskalig livsmedelsförädling

Kurser & seminarium riktade till småskaliga livsmedelsförädlare.

Anmälan: karin.bergkvist@hushallningssallskapet.se eller 072-713 07 00 senast en vecka före kursdatum.

Info: HS Konsults hemsida <http://hs-konsult.hush.se/>

Syrade grönsaker

På kursen får du lära dig metoden för att mjölksyra grönsaker både teoretiskt och praktiskt.

Tid & plats: 27 mars, Hornuddens trädgård, Strängnäs

Kostnad: 300 kr exkl. moms.

Surdegsbakning

På kursen får du lära dig tekniken att sätta din egen surdeg och baka surdegsbröd från grunden med Sébastien Boudet.

Tid & plats: Rosendals Trädgård i Stockholm. Datum ej klart, troligen april-maj.

Kostnad: 300 kr exkl. moms. Kostnad för mat tillkommer.

Svenska råvaror till ölproduktion för smikrobryggerier

Detta seminarium tar upp frågan hur vi kan öka den svenska produktionen av humle och malt till de småskaliga bryggerierna.

Tid & plats: 23 april, Nynäshamns Ångbryggeri.

Kostnad: 100 kr exkl. moms.

Önskemål?

Har du önskemål om andra aktiviteter än dem som annonseras här?

Kontakta då Mette Kjörbek Petersen, 08-785 41 97, mette.kjorkbepetersen@lansstyrelsen.se

Ska du ansöka om utbetalning ur Landsbygdsprogrammet?

Nyhet som gör det lättare för dig som ska ansöka om utbetalning för företags- eller projektstöd:

Nu kan du personligen lämna in din ansökan till en handläggare på Länsstyrelsen. Handläggaren kan då snabbt titta igenom ansökan för att översiktligt kontrollera att samtliga delar ingår. Dessa drop-in-tillfällen avser inlämning av färdiga ansökningar och är inte menade för individuell rådgivning. Därför svarar vi då endast på eventuella, kortare frågor.

"Drop-in"-mottagningen erbjuds varje tisdag mellan kl. 8.30 – 10.00 under perioden 11/2–3/6 2014. Ingen föransökan behövs.

Landsbygd i Centrum ges ut inom Landsbygdsprogrammet för Sverige år 2007-2013

Enheten för lantbruksfrågor:

Geber Ulrika	Lantbruksdirektör	785 49 07
Andersson Henrik C	Länsfiskekonsulent, fiske- & skärgårdsfrågor	785 40 55
Appeltoft Viveka	Ansvarig för gårdsstöd, samordnare av SAM	785 49 33
Berry Ylva	Fältkontroller, SAM-handläggning, Landsbygd i Centrum	785 42 93
Carlsson Cathrine	Återkrav	785 49 44
Carlsson Lars	Företagsstöd, projektstöd, startstöd, fastighetsfrågor	785 49 28
Dymarek Katarina	Utbetalningar inom Landsbygdsprogrammet & Fiskeriprogrammet	785 49 02
Florman Anna-Karin	SAM-handläggning, husdjur	785 42 37
Fägerlind Clara	Utbetalning av företags- & projektstöd, bredband	785 49 09
Hammarbäck Peter	Betesmarksstöd, ängs- & betesmarksinventering	785 49 01
Joelsson Karin	Fältkontroller, utbetalning av företags- & projektstöd, Utvald miljö: kulturmiljö	785 49 29
Johansson Claes	Utvecklingsledare bredband, förberedelser inför nya Landsbygdsprogrammet	785 49 17
Kjöbek Petersen Mette	Ansvarig för kompetensutveckling, Landsbygd i Centrum	785 41 97
Larsson Anders C	Ansvarig för företagsstöd, projektstöd, startstöd, Leader, fastighetsfrågor	785 49 14
Lennmo Emma	Fältkontroller, återkrav	785 49 12
Liljander Paulina	Fältkontroller, flyghavre, kartfrågor, Utvald miljö: mångfaldsträda	785 53 21
Lindqvist Carina	Fältkontroller, återkrav	785 49 40
Nigell Richter Kristina	Tjänstledig, SAM-handläggning	785 49 19
Norén Cecilia	Åtagandeplaner, betesmark, stallgödselfrågor, biodlingsfrågor	785 49 11
Pettersson Åsa	Kompetensutveckling, företagsstöd, projektstöd, rovdjursstängsel	785 49 32
Rönnow Anna	Fältkontroller av tvärvillkor & djurmärkning	785 43 80
Sjöberg Niklas	Fiske- & skärgårdsfrågor	785 45 55
Strömberg Maria	Ansvarig för återkrav	785 49 38
Stähle Sofia	Ansökan & utbetalningar projektstöd, utbetalning inom Leader	785 47 31
Stålnacke Pia	Vattenhushållning, Utvald miljö: våtmarker & växtnäring	785 49 31
Svensson Måns	Kompetensutveckling, utbetalning av företags- & projektstöd	785 79 34
Tykesson Johannes	Kontrollansvarig	785 49 20
Williamsson Hanna	Redaktör Landsbygd i Centrum, Utvald miljö: betesmarker	785 49 13
Åkerström Rose-Mari	Ansvarig för miljöersättningar, SAM-handläggning, tvärvillkor	785 49 37

E-postadress: lantbruk.stockholm@lansstyrelsen.se